

dvorna kancelarija. Vsi predmeti, rekla je, se dajo tako dobro v poljskem kakor v nemškem jeziku učiti, in jezik vsilovati, bi bilo toliko, kakor zboljšanje šol ovirati. Deržavno svetovavstvo je to poterdilo; le mislili so, da se tudi drugo ne sme v nemar puščati. Gebler je med drugim rekel: Deržava se mora prizadevati, da sčasoma postane eno ljudstvo. *) Vem, da je za to treba sto in sto let. Deržava pa živi dalje ko človek, živi na veke, in tako ne za kratek čas svojega življenja, mora knez in deržavni vradnik misliti in delati. (Je še nekdo drugi, ki ima tudi tukaj nekaj govoriti.) (Dalje prik.)

Praktična slovensko-nemška gramatika.

(Dalje.)

Povračavni zaimki in povračavni časovniki.

a) Povračavni zaimek *se* nam ne služi samo za tretjo osebo, kakor v nemsčini, ampak tudi za prvo in drugo, kedar se namreč djanje na osebek povrača, od kterega je bilo izšlo. (Janež. Slov.). Primeri „Gram.“ in „Tov.“ I. I. str. 326.

Kako pa to, da je tukaj razlagano oziravno zaimke *se*, pa ne takrat, ko je bilo govorjeno od prisvojitvenega zaimena s v o j — *a* — *e*?

Ravnokar govorili smo, da se v slovenskem terpivna podoba nareja s pomočjo povračavnega zaimka *se*; tukaj pa tedaj pride govorjenje od povračavnega zaimka *se*.

b) Povračavni časovniki so tisti, kteri povračavne zaimke zraven sebe imajo. Zakaj pa imajo povračavne zaimke zraven sebe? Naznanjajo namreč kako povratno ali vzajemno djanje.

Vsi prehajavni časovniki se morejo rabiti kakor povračavni, kajti, ki se zamore prenesti na drugo osebo ali reč, prenesti se more tudi na samega sebe, p.: Klobuk denem na glavo; pokrijem glavo = pokrijem se; — roke umivam, umivam se; — tolašim žalostnega, tolašim samega sebe; — hvalimo pridnega, delo mojstra hvali; nikar se ne hvalite!

Goli in razširjeni stavki.

(Glej „Gram.“ in „Tov.“ I. I. str. 154.)

Besede za se še nič ne pomenijo; le kedar jih primerno skupaj zložimo in zvezemo, povedo še le misel. Kamnje na

*) Ni potrebno, dostikrat še celó škodljivo in nevarno. Zgodovina I. 1848. to povč.

kupu še nima podobe; pridejo pa zidarji, kamnje skupaj zložé, zvežejo ga, potem je še le poslopje. Če pa besede v misel zvežem, naredil sem pa stavek. Govorili smo dosihmal od več verst stavkov in sicer *a)* od pripovedavnih stavkov, *b)* od veljavnih stavkov, *c)* od nikavnih stavkov, *d)* od terdivno-prašavnih in nikavno-prašavnih stavkov. Glej tudi razlago v „Tov.“ I. I. str. 115. Dalje pravi „Gramatika“:

„Stavek, v katerem osebek ali povedek še z drugimi besedami natančneje določimo, se imenuje razširjeni“. Preden se v daljno razpravo spuščam, moram naj poprej omeniti, da je v tem poglavju (XXVII.) „Gramatika“ iz svojega tira prišla, bodi si, da se ji je nepotrebno zdelo ali saj od več zdelo, da bi tukaj nekoliko časa se zadrževala. Sicer se „Gramatika“ derži teh vodil, da *a)* prinaša vaje nemško-slovenske, *b)* opombe, *c)* vaje slovensko-nemške; tukaj pa razun nekaj malo bornih zgledov ni vaj ne slovenskih, ne nemških. Vaje o golih stavkih povedane so bile res da poprej v I. predelku, vaje v razširjenih stavkih pa v II. predelku. Ali tukaj se mora v kratkem vse še enkrat v spomin poklicati in v splošnem pregledu pred oči postaviti, da otroci zavedno delajo. Nemara, da se je pa „Gramatika“ bala, da bi zavoljo 2 ali 3 listikov, ktere bi bila tukaj privzela, ne bila postala pretolsta; naj bi pa bila s perstom nazaj pokazala na tisto, kar je že enkrat povedala, kajti tako pozabljivi smo, da kmali sled zgrešimo.

Da pa vendar „Gramatika“ ne bo opešala pod tolikimi bremenmi, naj ji pa še „Tovars“ toliko bolj z veseljem to stori, ker je „Gramatika“ tudi v drugem pristavku marsikakšnih zgledov premalo v bisago nabasala ali nadela.

Vaje nemško-slovenske.

1. *a)* Ein fauler Mensch muss Noth leiden. Frisches Wasser erquickt. Ein morscher Ast bricht leicht. Stille Gewässer sind am tiefsten. — Ein gutes Wort findet einen guten Ort. Kleine Vögel bauen kleine Nester. Das Leben ist das kostbarste Gut. Das Gold ist ein edles Metall. Das Naschen macht leere Taschen. Das Handwerk hat einen goldenen Boden.

b) Diese Stadt ist gross. Jener Ort ist klein. Wie heisst diese Kirche? Welche Thiere sind reissend? Mein Hut ist schwarz. Dein Rock ist neu. — Der Mensch hat fünf Sinne. Der erste Schritt auf dem Wege des Lasters ist nicht immer auch der letzte. Auf einen Hieb fällt kein Baum.

c) In Josefs Zeiten folgten auf sieben fruchtbare, sieben unfruchtbare Jahre. Die Zähne des Elefanten liefern das Elfenbein. Die Gewalt des Dampfes treibt die grössten Maschinen. Die Meeresarme haben weder Haut noch

Knochen. Der Gesang der Nachtigall ist lieblich. Der Blutdurst des Tigers ist sprichwörtlich geworden. — Die Hoffnung auf Gott ist tröstlich. Rosen ohne Dornen gibt es nicht. Die Lüge ist der Eingang zur Hölle. Ein Gebet ohne Andacht ist ein Lippengebet.

Diese drei Arbeiter sind sehr fleissig. Die drei ersten Gebote Gottes enthalten die Pflichten gegen Gott. Die sieben letzten Gebote enthalten die Pflichten gegen den Nächsten. Die fruchtbaren Obstbäume des Nachbarn auf seinem Landgute blühen.

2. a) Der Sämann streut Samen aus. Der Müller mahlt das Mehl. Der Hutmacher verarbeitet Wolle. Gott liebt die Tugend.

b) Der Schwache steht dem Stärkeren bei. Ein guter Wind ist den Schiffern willkommen. Dem Faulen ist jede Arbeit lästig. Gott sind alle unsere Gedanken bekannt.

c) Der Führer muss des Weges kundig sein. Kain war des Brudermordes schuldig. Der Arme bedarf der Hilfe. Der Menschenfreund nimmt sich der Unglücklichen an.

Der Adler horstet auf Felsen. Die Schwalbe nistet auf Dächern. Der Fuchs wohnt in Höhlen. Die Erlen wachsen beim Wasser.

3 a) Das Gras grünt im Frühlinge. Die Kirschen sind im Sommer reif. Die Trauben reifen im Herbst. Im Winter deckt Schnee die Erde. Wann ziehen die Vögel fort, wann kommen sie wieder an?

b) Der Fleissige arbeitet unverdrossen. Was man gern thut, kommt uns leicht an. Die heilige Messe soll man mit Andacht hören. Die ersten Christen wurden grausam verfolgt.

c) Judas verrieth Jesum aus Geiz. Kain erschlug seinen Bruder aus Neid. Des strengen Winters wegen sind die Saaten zu Grunde gegangen.

Opombe. *) Z golim stavkom se ne dá vsaka misel določno razodeli; zato obsegajo stavki mimo osebnika in dopovedka navadno še druge besede, ki glavne deli (glavne člene) mestno pojasnujejo ali na pomenu dopolnujejo.

Take pojasnila in dopolnila so:

1. prilastki ali pridevki, ki pojasnujejo obseg samostavnih imen;
2. dopolnki ali predmetje, po katerih se dopolnuje pomen glagolov in pridevnikov;
3. prirečja ali prislovni (adverbijalni) določki, po katerih se določa kraj, čas, način ali vzrok kacega djanja. Red prilastkov (pristavkov) kacega imena je naslednji i. d. kakor „Gramatika“ pové. . . . . In poslednjič: Po navadi se stavijo okolisčine časa pred okolisčine (določke) mesta, po teh pa še le druge okolisčine ali dostavki v raznih sklonih.

*) Glej Janež. „Slov.“!

Vaje slovensko-nemške.

Nerodovitno drevo se poseka. Skesan grešnik zadobi odpusčenja. Močne pijače so otrokom škodljive. — Železo je naj koristnejša rudovina. Lev je dereča zver. Zajec je boječa žival. — Ta človek umeje malo. Kteri otrok je odgovoril? Tiči imajo po dvoje nog. Štiri so poslednje reči človekove. — Smerekov les je mehek, bukov les je terd. Brezova skorja je bela. Človeška duša je neumerjoča. Oči Gospodove so obrnjene na pravičnega. Vera brez dobrih del je mrtva. Brez olja svetilnica ne more goreti. Barka brez sidra ne more obstati, človek brez vere ne more zveličanja doseči. (Dalje prih.)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XVIII.

U. Kam naji je zanesla beseda berač — k bravcu, bralcu, volilcu in celo rogovililcu!! Skorej sva pozabila, da se pomenkujeva po knjižici svoji, kjer je brati: „Ali, babica, kaj pa je za eno peresce?“ — Ali je to slovenski: kaj za eno?

T. Sej ni samo „kaj za eno“, ampak: kaj pa je za eno peresce?“ (čes.: co pak je o jedno píрко?) — v pomeni: koga, kako malo ali koliko je vredno eno peresce, — kar se vidi iz naslednjega, in tudi iz pregovora: „Dobra gospodinja mora za peró čez plot skočiti“.

U. Ali bi se smelo reči: koga je eno peresce ali koga je za eno peresce?

T. Med ljudstvom, pravi *Janežič* §. 383., redkeje v pisavi, služi večkrat koga za kaj v imenovavniku in toživniku, kaj pa za: zakaj, čemu? n. pr. Koga sem jaz in koga je moje ljudstvo, da bi ti mogli kaj podariti? Ravn. — Oj Veltava! kaj kališ si vodo? Kr. r. — Ravno tako nam je razlagal Metelko razloček med kaj in koga, in v slovnici ima o tem tole: „Wenn das Zeitwort den Gegenstand gleichsam nur berührt, und die Wirkung mehr in dem Subjekte bleibt, so ist auch im Sächlichen der Genitiv für den Accusativ üblich: kogá ti bo neki dal, sej nêma nič, was wird er dir wohl geben, er hat ja nichts; so auch kogá je to? was ist das?“